

לימודי נהיגה: מבט משווה

כתיבה: אהוד בקר, רינת בניטה | אישור: שירי ספקטור בן ארי, ראש צוות

תאריך: י"ז בתמוז תשפ"ג, 6 ביולי 2023

עריכה לשונית: מערכת דברי הכנסת

מבט משווה

תוכן העניינים

1.....	תמצית.....	1
2.....	1. הבהרות בנוגע לנתונים.....	1
3.....	1.1 חלוקת לימודי הנהיגה לשלבים.....	1.1
5.....	2. סקירה משווה.....	2
6.....	2.1 מסגרת ההוראה.....	2.1
9.....	2.2 היקף שעות הלימודים הנדרש.....	2.2
10.....	2.3 דרישות הגיל ללימודי נהיגה ולרישיון נהיגה.....	2.3
11.....	2.4 מגבלות על נהגים חדשים.....	2.4
12.....	2.5 פיקוח על מחיר שיעורי נהיגה.....	2.5
12.....	2.6 תכנים נוספים במסגרת הלימודים.....	2.6
13.....	2.7 מגבלות ותנאים לבחינה חוזרת.....	2.7
14.....	3. נספח: פירוט נתונים.....	3

תמצית

במדינות שונות בעולם מתקיימים לימודי נהיגה באופנים שונים ומגוונים, וכן נכללים בהם מגוון רכיבים. מסקירת לימודי הנהיגה ב-36 מדינות ופרובינציות בעולם עולות, בין היתר, הנקודות הבאות:

- ככלל, לימודי נהיגה מורכבים מחלק עיוני-תיאורטי ומלימודים מעשיים, ואחריהם מתקיים מבחן לקבלת רישיון נהיגה או היתר זמני שמכוחו חלות על התלמיד מגבלות מסוימות.
- אפשר להצביע על כמה שאלות יסוד בבניית תוכנית לימודי נהיגה:
 - **מסגרת ההוראה בלימודי התיאוריה ובלימודים מעשיים:** ככלל, תמיד ניתן ללמוד למבחן התיאוריה ולמבחן המעשי אצל מורה מקצועי או בבית ספר לנהיגה, אך האם ניתן ללמוד באופן נוסף, למשל למידה עצמאית או עם מדריך לא מקצועי (כמו הורה)? מהן הדרישות ממדריך לא מקצועי והאם עליו להיות בעל קשר מסוים לתלמיד (למשל קרבת משפחה)? האם יש הבדל בין מסגרת הלימודים העיוניים למסגרת הלימודים המעשיים?
 - **שעות לימוד:** בכמה שעות לימודי תיאוריה הולמד מחויב, ובכמה שעות התנסות מעשית?
 - **גיל:** מאיזה גיל אפשר להתחיל ללמוד נהיגה, באיזה גיל אפשר לגשת לבחינה, והאם חלות מגבלות מיוחדות על גילים מסוימים?
 - **מגבלות על נהגים חדשים:** אילו מגבלות חלות עליהם? לכמה זמן הן תקפות?
 - **מחיר:** מהו מחיר הלימודים? האם חל עליו פיקוח?
 - **תכנים נוספים:** האם הלימודים מוגבלים לסוגיות של יסודות הנהיגה ובטיחות, או כוללים נושאים נוספים?
 - **בחינה חוזרת:** האם תלמיד הנכשל במבחן נדרש לשלם על מבחן נוסף או להמתין למבחן נוסף? האם יש דרישות נוספות?
- הנקודות המרכזיות העולות בסקירת נושאים אלה במדינות המדוברות:
 - במרבית המדינות (27 מ-36) הלימודים התיאורטיים נערכים אצל מורה או בבית ספר ללימודי נהיגה, וכך גם הלימודים המעשיים (ב-22 מ-36 מדינות). עם זאת, בתשע מדינות יש אפשרות ללמוד נהיגה באופן מעשי עם מדריך לא מקצועי, ובשלוש מדינות אחרות הלימודים עם מורה מוסמך כוללים אפשרות לתרגול נהיגה עם מלווה;
 - הגילים המקובלים להתחיל לימודי נהיגה הם 17 שנה (12 מ-28 מדינות) או 16 (10 מדינות), ובמדינות מסוימות או בנסיבות מיוחדות ניתן להתחיל לימודי נהיגה עוד קודם לכן. ככלל, הוצאת רישיון (המאפשר נהיגה עם מלווה או נהיגה עצמאית) אפשרית מגיל 18.
 - היקף שעות הלימודים הנדרש (מינימלי) לתיאוריה נע בין 16 ל-40, וללימודים מעשיים – בין 12 ל-35.
- מידע נוסף בסוגיות אלה ואחרות מפורט בהמשך המסמך.

מסמך זה נכתב לבקשת ח"כ אוהד טל, יו"ר הוועדה המיוחדת למיזמים ציבוריים, ומובאת בו סקירה של **תהליך לימודי הנהיגה ברכב פרטי של אזרחים ותושבים קבועים במדינות שונות בעולם**. המסמך משלים מידע שנדרש בעקבות מסמכים אחרים שנכתבו בעניין תמונת המצב של תהליך לימודי הנהיגה בישראל¹ ולקראת דיון הוועדה בנושא זה, שהתקיים ב-28 בפברואר 2023.²

מסמך זה מתאר את הנעשה ב-36 מדינות ופרובינציות ומבוסס ברובו על מידע שהתקבל מהפרלמנטים במדינות אלה

לשם כתיבת המסמך פנה מרכז המחקר והמידע של הכנסת בעזרת **המרכז האירופי למחקר ותיעוד פרלמנטרי** (ECPRD)³ אל 60 בתי פרלמנט ב-46 מדינות בבקשה לקבל מידע בנושא. בתחילת המסמך מוצגים עיקרי הממצאים מהתשובות שהתקבלו, המתארים את הנעשה ב-34 מדינות ופרובינציות.⁴ בנוסף, נאסף מידע מפרסומים פומביים על הנעשה במדינות פנסילבניה ומסצ'וסטס בארה"ב.⁵ ההיבטים העיקריים שבהם עסקה הפנייה הם אופן הוראת הנהיגה ותוכני הלימוד, מידת המקצועיות הנדרשת ממורי נהיגה והמגבלות החלות על מורים לא מקצועיים (להלן: מדריכים), דרישות מהתלמיד במסגרת הלימודים כתנאי לבחינה, מחיר הלימודים והמבחנים והמגבלות החלות על נהגים חדשים. מסמך זה כולל את עיקרי התשובות שנמסרו למרכז המחקר והמידע, ומידע נוסף שנאסף במהלך הכתיבה. מידע זה מפורט בנספח למסמך.

1. הבהרות בנוגע לנתונים

היבטים מסוימים של לימודי הנהיגה הקשו את ההשוואה בין המדינות. בעיקר, תהליך לימודי הנהיגה אינו אחיד ומושפע ממאפייניה של כל מדינה: הצפיפות בכבישים, רמת הבטיחות בדרכים, תרבות הנהיגה, מחויבויות הנובעות מהשתייכות לגופים בין-לאומיים, שיעור התאונות לנפש, סיבות היסטוריות ועוד.

במסמך זה נבחנו היבטים מסוימים של לימודי הנהיגה בכל מדינה:

- תהליך הרישוי שנבחן במסמך זה הוא לרישיון נהיגה בדרגה B, המאפשר נהיגה ברכב מנועי במשקל כולל מרבי של 3,500 ק"ג והסעת שמונה נוסעים לכל היותר פרט לנהג.⁶ קטגוריה זו כוללת את המכוניות הפרטיות. כל המידע המובא במסמך זה על מגבלות של גיל, מחיר

¹ רינת בניטה, נתונים על מקבלי רישיון נהיגה בישראל, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 5 באוקטובר 2022.

² רינת בניטה, לימודי נהיגה בישראל, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 16 במרץ 2023.

³ המרכז האירופי למחקר ולתיעוד פרלמנטרי הוא ארגון המשמש פורום לשיתוף פעולה ולשיתוף מידע בין יחידות מחקר פרלמנטרי בכ-70 פרלמנטים של כ-50 מדינות חברות וכן בפרלמנטים בין-לאומיים. פרטי הפנייה: ECPRD Request 5407: Driving License Procedure.

⁴ מדינות אלה הן אוסטריה, אלבניה, אסטוניה, ארמניה, בולגריה, בלגיה, בריטניה, גיאורגיה, גרמניה, דנמרק, הולנד, הונגריה, טורקיה, יוון, לוקסמבורג, לטביה, ליטא, מולדובה, מונטנגרו, סלובניה, סלובקיה, ספרד, פולין, פורטוגל, פינלנד, צ'כיה, צפון מקדוניה, צרפת, קנדה (מידע נפרד על המחוזות אונטריו וקוויבק), קפריסין, קראטיה, רומניה ושווייץ.

⁵ הבחירה במדינות אלה נעשתה כדי להציג מדינות שיש בהן שילוב של סביבה עירונית וכפרית. פנסילבניה נבחרה בין היתר כמדינה שאין בה נטייה פוליטית מובהקת, על מנת לנטרל השפעה אידיאולוגית על מדיניות. מסצ'וסטס, להבדיל, מזוהה עם המפלגה הדמוקרטית, אך היא נבחרה בין היתר כמדינה קטנה בשטחה, ודומה בשטחה לישראל. ככלל, המדינות הקטנות בשטחן בארה"ב מזוהות עם המפלגה הדמוקרטית. אלה הם מקורות המידע העיקריים על מדינות אלה ששימשו לצורך כתיבת המסמך: Massachusetts Registry of Motor Vehicles, Junior Operator License (JOL) Requirements; Pennsylvania Department of Transportation, Driver & Vehicle Services: Get a Driver's License, כניסה (לשני הפריטים): 19 ביוני 2023.

⁶ אתר משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, דרגות רישיון הנהיגה, כניסה: 14 ביוני 2023.

הלימודים והבחינות, מספר השיעורים המינימלי לבחינה, מאפייני הבחינות, אמצעים לפיקוח על איכות הנהיגה והוראות רגולטוריות נוספות – הוא על רישיון מקביל לזה המאפשר נהיגה ברכב פרטי;

- אם לימודי הנהיגה משתנים בהתאם לגיל הלומד, המסמך מציג את המגבלות החלות על לומדי נהיגה שהחלו את לימודיהם לפני גיל 18, אלא אם כן צוין אחרת;
- המידע הוא על תהליך קבלת הרישיון של אזרחים או תושבי קבע במדינה, ולא של תיירים או אנשים אחרים שאינם תושבים, שעליהם חלות דרישות נוספות או שאינם יכולים כלל לקבל רישיון נהיגה במדינה זרה.

המידע שמובא במסמך נוגע ל**תהליך לימודי הנהיגה עצמו**, ולא להוראות, תנאים או הגבלות הקשורים לבדיקות רפואיות שיש לבצע לפני תחילת לימודי הנהיגה (כגון הצהרת בריאות, בדיקת כשירות פיזית ופסיכולוגית ובדיקות ראייה), שגם הם משתנים ממדינה למדינה. במסמך גם אין התייחסות לנושא של חידוש רישיון נהיגה לאחר העמידה בתנאים לקבלת הרישיון הקבוע, הגם שקיימת שונות ביו המדינות באשר לסוגיה זו גם כן (כגון תדירות החידוש, תנאים לחידוש ומחיר האגרות).

1.1 חלוקת לימודי הנהיגה לשלבים

נושא נוסף הוא החלוקה לשלבי לימוד. ככלל, לימודי נהיגה נערכים באופן מדורג – ככל שתלמיד הנהיגה צובר ניסיון, ניתנת לו אפשרות לנהוג ביתר חופשיות. ניתן לראות את ההדרגתיות הזו הן במהלך הלימודים עצמו (המעבר מלימודי תיאוריה לשיעורים מעשיים ברכב) והן לאחר הלימודים והמבחן המעשי (המעבר מלימודי נהיגה עם מלווה או נהיגה עם מגבלות, ואחר כך – לנהיגה ברכב בלי מגבלות אלה). גישה זו נקראת לפעמים בעולם (GDL) Graduated Driver Licensing והיא מבדילה בין תקופת למידה מפוקחת, תקופת רישיון חלקי/ביניים, שבה חלות על הנהג מגבלות שונות, ו**רישיון מלא**, שאינו מוגבל.⁷ בישראל, אומצו עקרונות אלה בתור רישיון נהיגה מדורג כאשר בשנת 1998 הוחלה חובה על נהג חדש לנהוג עם מלווה. חובה זו הוסדרה באופן מדויק יותר ביולי 2013.⁸

הגישה המקובלת ללימודי נהיגה במדינות שנסקרו היא לימוד באופן מדורג: ככל שתלמיד הנהיגה צובר ניסיון, ניתנת לו אפשרות לנהוג ביתר חופשיות ותחת פחות פיקוח

⁷ Centers for Disease Control and Prevention, [Graduated Driver Licensing Systems](#), accessed: June 25th 2023; Sofie Boets, Jean-Christophe Meunier et Ludo Kluppels, [Implementing Graduated Driving License in Europe: Literature Review on Practices and Effects, and Recommendation of an Ideal Model](#), *Recherche – Transports – Sécurité* (1-2), 2016, pp. 81–96.

⁸ הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים, רישיון נהיגה מדורג (רנ"מ) בישראל – השפעות השינוי בחוק על הבטיחות והערכת יישום התכנית בקרב ההורים המלווים והנהגים הצעירים, ינואר 2021, עמ' 13–14.

השלבים בלימודי נהיגה בישראל:⁹

- בחינה עיונית ("תיאוריה") – ניתן לגשת אליה מגיל 15.5, והתלמיד לא נדרש ללמוד לקראתה במסגרת מוסדרת;
- לימודים מעשיים עם מורה מוסמך – ניתן להתחיל בהם בגיל 16.5, ברכב מותאם לכך, והם נמשכים לפחות 28 שיעורים;¹⁰
- מבחן מעשי ("טסט") – אפשר לגשת אליו מגיל 16 ותשעה חודשים, לאחר עמידה במבחן מעשי פנימי ובמבחן התיאוריה;
- לאחר המבחן המעשי, ניתן ללמוד שהוא מתחת לגיל 24 היתר נהיגה לנהג חדש צעיר. ההיתר בתוקף של שישה חודשים ומחייב נהיגה עם מלווה למספר שעות מסוים;¹¹
- לאחר מכן הנהג מקבל את רישיון הנהיגה, נחשב "נהג חדש" במשך השנתיים הראשונות מתאריך הוצאת רישיון הנהיגה. בשנתיים אלה חלות עליו מגבלות מסוימות¹² ואחריהן הוא נחשב נהג מן המניין.

במדינות אחרות מתקיימים הסדרים מגוונים: יש מדינות שבהן הלימודים התיאורטיים והלימודים המעשיים נערכים במקביל; בחלק מהמדינות תלמיד יכול לנהוג עם מלווה עוד לפני המבחן המעשי, כחלק מהלימודים המעשיים; יש מדינות שבהן ההיתר שניתן לאחר המבחן המעשי כולל מגבלות אחרות, או חל למשך זמן אחר (לפי הזמן מקבלת הרישיון או גיל הנהג); יש מדינות שבהן לא חלה כלל מגבלה מקבילה ל"נהג חדש", ועוד. **לצורך ההשוואה לישראל, נבדיל בהמשך המסמך באופן מפורש בין קבלת רישיון לנהיגה עם מלווה, או במגבלות אחרות, לבין מתן רישיון נהיגה ללא מלווה וללא מגבלות.**

במדינות אחרות מתקיימים הסדרים מגוונים ללימודי נהיגה. לצורך ההשוואה עם ישראל נבדיל בין רישיון לנהיגה עם מלווה או במגבלות אחרות, לבין רישיון לנהיגה בלא מלווה ובלא מגבלות

⁹ השלבים המתוארים להלן לא כוללים בדיקות רפואיות וטיפול בטפסים וקבלת אישורים. למידע נוסף ראו: משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, הוצאת רישיון נהיגה; רישיון נהיגה בישראל – היתר נהיגה לנהג חדש צעיר; הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים, רישיון נהיגה מדורג; כל זכות נוער, אישור ללימודי נהיגה; מבחן נהיגה מעשי (טסט), כניסה (לכל הפריטים): 14 ביוני 2023.

¹⁰ מבחינה עקרונית קיימת בישראל אפשרות להדרכת נהיגה באופן פרטי עם בן משפחה מדרגה ראשונה של הלומד שקיבל היתר מיוחד לכך, אך היא אינה מוזכרת במדריכים של משרד התחבורה בנוגע להוצאת רישיון, ובמענה על בקשה לפי חוק חופש המידע צוין שבשנים 2019–2022 היו בממוצע שנתי כ-8.3 בקשות להדרכת נהיגה בכל הארץ – זאת לעומת כ-222,000 שעברו את המבחן המעשי בשנת 2021 לבדה. ראו: משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, הוראת נהיגה: היתר הדרכה פרטי בנהיגה; הוצאת רישיון נהיגה; מאגר תשובות לפי חוק חופש המידע, כמות בקשות להדרכת נהיגה (29 בספטמבר 2022), כניסה (לכל הפריטים): 14 ביוני 2023.

¹¹ במהלך חודשים אלה נדרש הנהג לנהוג עם מלווה: בשלושת החודשים הראשונים יש לנהוג עם מלווה ביום ובלילה, ובשלושת החודשים האחרונים נדרש ליווי רק בשעות הלילה, משעה 21:00 עד 6:00 בבוקר. למוחרת. בסוף התהליך הנהג אמור לצבור ניסיון של לפחות 50 שעות: 20 שעות נהיגה בדרך עירונית, 15 שעות נהיגה בדרך שאינה עירונית ו-15 שעות נהיגה בלילה. משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, רישיון נהיגה בישראל – היתר נהיגה לנהג חדש צעיר; הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים, רישיון נהיגה מדורג, כניסה (לשני הפריטים): 25 ביוני 2023.

¹² נהג חדש נדרש להצמיד שלט "נהג חדש" לשמשה האחורית; יש עבירות חמורות שהרשעה בהן תוביל לחובת בחינות ו/או בדיקה רפואית ולהארכת תקופת הנהג החדש; עד גיל 21 נאסר עליו להסיע ברכב יותר משני נוסעים ללא מלווה (גם לאחר תקופת הליווי). משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, נהג חדש ומלווה, כניסה: 25 ביוני 2023.

2. סקירה משווה

להלן מוצגת סקירה של סוגיות שונות הנוגעות ללימודי נהיגה ברכב. סוגיות אלה עלו במהלך הכתיבה מתוך ההבדלים בין ההסדרים במדינות השונות. כאמור, מסמך זה כולל את עיקרי התשובות שנמסרו למרכז המחקר והמידע, כמו גם מידע נוסף שנאסף במהלך הכתיבה.¹³

הסדרת לימודי הנהיגה באיחוד האירופי: לפני הסקירה, ראוי להזכיר כי מרבית המדינות שעליהן מתבסס המידע להלן הן חברות באיחוד האירופי, שבו תהליך לימודי הנהיגה מוסדר חלקית, באופן חוצה מדינות, בדירקטיבות כלל-אירופיות העוסקות בנהיגה ורישיונות נהיגה.¹⁴ בדירקטיבות מוגדרים סטנדרטים של סוגי רישיון נהיגה, גילים מינימליים לקבלת רישיונות נהיגה, הכשרה ראשונית ותנאים ללימודי נהיגה מסוגים שונים ועוד. עם זאת, הדירקטיבות מאפשרות לכל מדינה לבחור כיצד ניתן ללמוד בה נהיגה ברכב – אם תהיה חובת לימודים (תיאורטיים ו/או מעשיים), אם תתקיים בחינה בסיום לימודים אלה ואם אפשר לגשת לבחינה ללא חובת לימודים. בנוסף, הדירקטיבות מגדירות גיל מינימום להוצאת רישיון; הגיל המוגדר בהן כגיל הנדרש לרישיון הוא 18, אך המדינות רשאיות להוריד את הגיל ל-17.¹⁵ היות שהדירקטיבות של האיחוד מחייבות, כל מדינה החברה באיחוד הסדירה את התהליך בחקיקה מקומית או מדינתית, בכפוף להוראות המחייבות שבדירקטיבות. הדירקטיבות גם מחייבות את המדינות החברות באיחוד להכיר ברישיונות נהיגה שהונפקו על ידי המדינות האחרות החברות באיחוד. יש לציין כי בימים אלה נידונה באיחוד האירופי הצעה לדירקטיבה חדשה, הכוללת מגוון שינויים הקשורים לרישיון נהיגה ובטיחות בדרכים. אלה הם השינויים המרכזיים בטיטות הדירקטיבה הקשורים ללימודי הנהיגה ולמאפיינים המוצגים במסמך:¹⁶

- הגדרת גיל 17 כגיל שבו ניתן לעבור את המבחנים הנדרשים כדי לנהוג עם מלווה, במטרה לקבל ניסיון רב יותר בנהיגה;
- הגדרת תקופת מינימום של שנתיים לאחר קבלת הרישיון שבהן הנהג נחשב "נהג חדש", ובמהלכה יחול איסור מוחלט על נהיגה לאחר צריכת אלכוהול בכל כמות שהיא.

נכון לזמן כתיבת מסמך זה, הדירקטיבה החדשה עודנה בשלבים מוקדמים של תהליך החקיקה וייתכן שתכניה ישתנו.¹⁷

¹³ ECPRD Request 5407: Driving License Procedure.

¹⁴ European Parliament, [Directive \(EU\) 2022/2561 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on the Initial Qualification and Periodic Training of Drivers of Certain Road Vehicles for the Carriage of Goods or Passengers \(codification\)](#), [Directive 2006/126/EC of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 on Driving Licences \(Recast\)](#) (Text with EEA relevance).

¹⁵ European Parliament, [Consolidated text: Directive 2006/126/EC of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 on Driving Licences \(Recast\)](#) (Text with EEA relevance), article 4, subsections 4(b), 6(d).

¹⁶ European Parliament Research Service, [Briefing: Revision of the Driving Licence Directive](#), June 19th 2023.

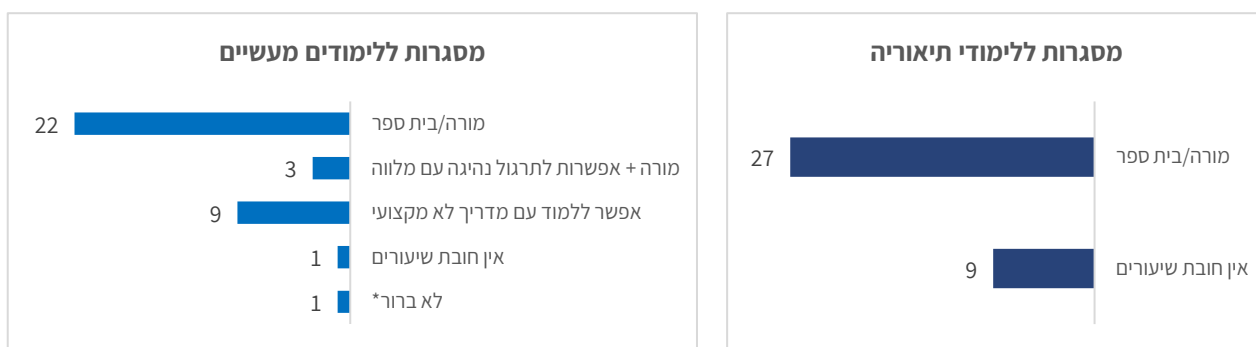
¹⁷ European Parliament, [Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on driving licences, amending Directive \(EU\) 2022/2561 of the European Parliament and of the Council, Regulation \(EU\) 2018/1724 of the](#)

2.1 מסגרת ההוראה

אחד הפרמטרים המרכזיים שנבחנו בהשוואה בין המדינות הוא מסגרת ההוראה והמורה: האם לימודי נהיגה מתקיימים רק אצל מורה מקצועי, או שבשלבים שונים מקובל במידה רבה שילוב של גורמים אחרים. המסגרת יכולה להיות שונה בכל שלב בלימודים; בישראל, למשל, לימוד התיאוריה נעשה באופן עצמאי, והלימודים המעשיים הם, ככלל, בליווי מורה מוסמך בלבד. לאחר המבחן המעשי נדרש נהג חדש צעיר לנהוג בליווי נהג ותיק במשך שישה חודשים.¹⁸ במדינות אחרות ניתן לראות חלוקת שלבים אחרת, הכוללת הסתמכות בין היתר על מדריכים לא מקצועיים – נהגים ותיקים יותר, שעל פי רוב נדרשים להיות בגיל מסוים ובעלי מספר מסוים של שנות החזקת רישיון, ובחלק מהמקרים יש דרישה שלמדריך לא יהיו עבירות תנועה במשך כמה שנים. בחלק מהמדינות המאפשרות נהיגה עם מדריך כזה, חלה על המדריך דרישה נוספת – להיות בעל קשר קרוב עם הלומד לנהוג – הורה, בן משפחה, שכן ועוד.¹⁹

להלן מוצגת חלוקת המדינות שנסקרו על פי המסגרות האפשריות בהן ללימודי תיאוריה או ללימודים מעשיים. המדינות חולקו בהתאם להוראות החלות על לומדים עד גיל 18, שאינם בעלי זכאות מיוחדת. מידע נוסף על מדינות אלה מופיע בהמשך פרק זה.

תרשים 1: חלוקת המדינות שנסקרו לפי המסגרות הנדרשות ללימודי תיאוריה ולימודים מעשיים²⁰

* - במידע על מדינת גיאורגיה לא צוין במפורש אם יש חובת לימודי נהיגה מעשיים ובאיזו מסגרת.

**במרבית המדינות
שנסקרו לימודי
תיאוריה ולימודים
מעשיים נעשים
במסגרת מקצועית –
אצל מורה או בבית
ספר ללימודי נהיגה**

מהתרשים שלעיל עולה כי ברוב המדינות שנסקרו לימודי תיאוריה ולימודים מעשיים נעשים במסגרת מקצועית – אצל מורה או בבית ספר ללימודי נהיגה. בתשע מדינות ניתן ללמוד למבחן המעשי הן במסגרת מקצועית והן בעזרת מדריך לא מקצועי (בחלק מהמדינות מדריך שכזה חייב

[European Parliament and of the Council and repealing Directive 2006/126/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Regulation \(EU\) No 383/2012](#), accessed: July 4th 2023.

¹⁸ נהג מלווה צריך להיות בעל רישיון נהיגה באותו סוג רכב במשך לפחות שלוש שנים, אם הוא בגיל 30 ומעלה, או בעל רישיון במשך לפחות חמש שנים, אם הוא בגיל 24 ומעלה או אם הוא בעל רישיון להוראת נהיגה וצעיר מגיל 24. ראו: משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, [הצהרת נהג חדש על סיום תוכנית הליווי](#), עודכן: 21 במרץ 2023, כניסה: 19 ביוני 2023.

¹⁹ למשל, בספרד מדריך לא מקצועי צריך להיות קרוב משפחה של הלומד לנהוג, שכן שלו או חבר שלו. ממדינות אחרות, כגון אוסטריה, בריטניה, פינלנד ושווייץ, נמסר שבפועל המדריכים הם בדרך כלל הורים או חברים.

²⁰ המידע המובא להלן מבוסס על המידע שנמסר בתשובות למרכז המחקר והמידע של הכנסת. ראו: ECPRD Request 5407: Driving License Procedure.

להירשם במשרד התחבורה ובחלקן אין חובה כזאת). בשלוש מדינות צוין כי נוסף על שיעורים מעשיים אצל מורה מקצועי, רשאי תלמיד בשלב הלימודים המעשיים להתנסות בנהיגה עם מלווה.

בתשע מדינות אין חובת שיעורי תיאוריה כתנאי לבחינה, ובמדינה אחת אין חובת לימודים כתנאי למבחן מעשי. יש לציין כי במדינת מסצ'וסטס בארה"ב יש חובת לימודי תיאוריה אצל מורה וחובת לימודים מעשיים אצל מורה או מדריך לא מקצועי עד גיל 18, ולאחר מכן אין חובה כזו. באופן דומה, במדינת פנסילבניה נהג עד גיל 18 נדרש ל-65 שעות פיתוח מיומנות עם מדריך או מורה, ולאחר מכן אין חובה כזו. בפרובינציה של אונטריו בקנדה אין דרישת שיעורים על מנת לגשת למבחן המעשי (בכל גיל שהוא) אך יש המלצה על כך.²¹

בתשע מדינות אין חובה ללמוד שיעורי תיאוריה על מנת לגשת למבחן, ובמדינה אחת לימודים אינם תנאי למבחן מעשי. בחלק מהמדינות יש פטור מלימודים החל מגיל מסוים

דוגמה לשילוב לימודי תיאוריה ולימודים מעשיים – קוויבק: לימודי הנהיגה בקוויבק נעשים בבתי ספר מורשים בלבד ואין אפשרות ללמידה עצמאית. התלמידים נדרשים לקחת קורס של 39 שעות לימוד, על פי החלוקה הבאה: 24 שיעורי תיאוריה בני שעה כל אחד, הנחלקים ל-12 שיעורים נושאים בני שעתיים, ו-15 שיעורים מעשיים (55 דקות כל אחד), המפוזרים בין השיעורים הנושאים. בתרשים 1 להלן מתואר תהליך הלימוד לפי התכנים ואבני הדרך שיש להשיג בכל אחד מהשלבים.

תרשים 1: שלבי הלימוד בקורס לימודי נהיגה, קוויבק²²

²¹ Library of Parliament, **ECPRD Request # 5407 "Driving License Procedure" – Response of the Library of Parliament – Canada**, April 21st 2023; Massachusetts Registry of Motor Vehicles, [Junior Operator License \(JOL\) Requirements](#); Pennsylvania Department of Transportation, [Driver & Vehicle Services: Get a Driver's License](#), both accessed: June 19th 2023.

²² התרגום אינו רשמי; התרשים מבוסס על תרשים באתר ממשלת קוויבק, Société de l'assurance automobile du Québec, [Automobile \(Passenger Vehicle\): Course Structure](#), כניסה: 27 ביוני 2023.

כפי שניתן לראות בתרשים, השלב הראשון של הלימודים הוא שלב של לימודי תיאוריה, הנדרשים להוצאת רישיון תלמיד. לאחר השלמת השלב (שעל הלימודים בו להתפרס על פני לפחות 28 ימים) אפשר לגשת לבחינת תיאוריה בבית הספר לנהיגה ולהגיש בקשה לרישיון לתלמיד נהיגה. לאחר מכן הלימודים משלבים תיאוריה והתנסות: לכל מפגש נושאי-תיאורטי, נלווים שני מפגשים של לימודים מעשיים ברכב. כל שלב אמור להתפרס על פני מספר ימים מינימלי (שלבים 1 ו-2 צריכים להתפרס לפחות על פני 28 ימים כל אחד, ושלבים 3 ו-4 צריכים להתפרס על פני 56 ימים כל אחד).²³ יש לציין שלאחר מבחן התיאוריה וקבלת רישיון תלמיד, ובמקביל להמשך לימודי הנהיגה בקורס, התלמיד רשאי לקיים אימוני נהיגה עם מלווה שאינו מורה מוסמך שיש לו ותק של שנתיים בנהיגה. במסגרת אימוני נהיגה אלה חל איסור מוחלט על נהיגה משעה 00:00 עד 05:00, ואין לצבור יותר מארבע נקודות על עבירות תנועה. על פי מסמך ממשלתי משנת 2018, ההמלצה היא לקיים לפחות 50 שעות של אימוני נהיגה בליווי של נהג ותיק, ולצבור 6,000-3,000 ק"מ של נהיגה בליווי לפני מעבר לנהיגה ללא ליווי, אולם כיום אין חובה חוקית כזאת.²⁴ לאחר לימודי הנהיגה והשלמת המבחן המעשי, התלמיד מקבל רישיון על תנאי, התקף לשנתיים ומאפשר נהיגה עצמאית תחת מגבלות נוספות.²⁵

במדינות שבהן חלק מהלימודים נעשה על ידי מדריך לא מקצועי, הדרישות המרכזיות ממדריך כזה הן גיל וותק בהחזקת רישיון. בחלק מהמדינות על המלווה להיות בעל קשר משפחתי או דומה עם התלמיד

מסקירת המדינות שבהן חלק מהלימודים נעשים בעזרת מדריך לא מקצועי עולה שהדרישות המרכזיות ממדריך לא מקצועי הן גיל מינימלי והוותק בהחזקת רישיון (למשל בשווייץ נדרש שהמדריך יהיה בן 23 לפחות ובעל רישיון לרכב מאותו הסוג במשך לפחות שלוש שנים). בחלק מהמקרים יש מגבלה שלפיה המדריכים אמורים להיות בקשר משפחתי או קשר דומה עם התלמיד (למשל, בספרד המדריך צריך להיות בן משפחה, שכן או חבר של התלמיד, בעל רישיון יותר מחמש שנים ובלי הרשעות בעבירות מסוימות, ומשרד הרישוי המקומי יכול להחיל עליו דרישת מבחן לפני שיוכר כמדריך).²⁶ מדינה מיוחדת מבחינה זו היא לוקסמבורג, שבה תלמיד נהיגה מתחיל את שלב ההכשרה המעשית ב-12 שיעורים אצל מורה, ואז יכול להמשיך את הלמידה עם מדריך לא מקצועי, אך על המדריך לנהוג שעתיים עם התלמיד ועם מורה מקצועי כדי להוכיח מידת מקצועיות כנדרש לפני שיוכל לשמש כמדריך.²⁷

דוגמה ללמידת נהיגה עם מלווה – אוסטריה: הגיל להוצאת רישיון באוסטריה הוא 18, אך מי שמעוניין להתחיל לנהוג ברכב יכול, בתנאים מסוימים, להתחיל בלימודי נהיגה מגיל 15 וחצי, ולקבל את רישיון הנהיגה בגיל 17 (**on-road training L-17**).²⁸ במסלול זה יש חובה ללמוד את

²³ Société de l'assurance automobile du Québec, [Automobile \(Passenger Vehicle\): Course Structure](#), accessed: June 27th 2023.

²⁴ Société de l'assurance automobile du Québec, [Accompanying Rider's Guide: Passenger Vehicle](#), 2018, p. 6.

²⁵ Société de l'assurance automobile du Québec, [Auto \(Class 5\): Getting a Probationary Licence](#), accessed: July 4th 2023.

²⁶ Congreso de los Diputados, **ECPRD Request #5407: Driving Licence Procedure**, April 18th 2023.

²⁷ Chambre des Deputes, **Reply to ECPRD Request no. 5407**, April 6th 2023.

²⁸ Oesterreich.gv.at, [L17 – B-Driving Licence at the Age of 17](#), accessed: June 27th 2023.

שיעורי התיאוריה הבסיסיים בבית ספר מוסמך לנהיגה (בדומה ללימודים הרגילים) ולקיים 12 שיעורי נהיגה מעשיים, בשלבים שונים של תהליך הלימוד. שלא כמו במסלול הרגיל, אין חובה ללמוד את כל שיעורי הנהיגה המעשיים בבית ספר לנהיגה, ואפשר לקיים אימוני נהיגה עם מדריך לא מקצועי. מדריך זה אינו מקבל תשלום, ועליו להיות אדם שיש לו קשר קרוב לתלמיד, עם ותק של לפחות שבע שנות רישיון, מהן לפחות שלוש ללא עבירות תנועה או שלילת רישיון. בזמן השיעורים, הרכב שבו מתבצע האימון יהיה מבוטח בביטוח מתאים, ומסומן כרכב לימודי בלוחית מזהה. לאחר כל 1,000 ק"מ של נהיגה חובה על התלמיד לקיים שיעור משלים (לפחות אחד) עם מורה בבית ספר מורשה לנהיגה שבו יהיה נוכח גם המדריך. כמו כן, על התלמיד להשתתף בשיעור של הדרכה תיאורטית על לימוד נהיגה עצמאי.²⁹ אפשר לגשת למבחן המעשי מגיל 17, עם השלמת הלימודים הנדרשים בבית ספר לנהיגה ולאחר נהיגה של לפחות 3,000 ק"מ בליווי.³⁰

בתהליך הלימוד העצמאי במסלול זה נדרש תיעוד של תאריכי הלימוד, המיומנויות שנרכשו, מספר הקילומטרים שצבר התלמיד ועוד. עם התיעוד יש להגיע לשיעורים המחייבים בבית הספר לנהיגה.³¹ מסלול הוצאת רישיון בתהליך של L-17 מקנה רישיון זמני למשך שלוש שנים (בדומה לתהליך הרגיל), ולכל הפחות עד שימלאו לבעל הרישיון במסלול זה 21 שנים. יש לציין כי ככלל, בעלי רישיון כזה שגילם עד 18 שנה אינם רשאים לנהוג במדינות אחרות, פרט לבריטניה, גרמניה ודנמרק.³² בתשובת הפרלמנט האוסטרי על פנייתנו נמסר כי לימודים באופן זה של אימון באמצעות מלווה שאינו מוסמך הם רווחים מאוד, וכי ניתן גם לשלב בין לימודי נהיגה עם מורה מוסמך לבין לימודים באמצעות מלווה.

מצב זה שונה מהנהוג בישראל:

בישראל, כאמור, אין דרישת שיעורים תיאורטיים, ואילו הלימודים המעשיים נעשים ככלל אצל מורה מוסמך בלבד. בזמן הלימודים אין אפשרות לתרגל עם מלווה לא מקצועי.

מספר שעות הלימוד הנדרש לקבלת רישיון במדינות שנסקרו נע בטווח רחב: בין 16 ל-40 שעות לימודים עיוניים, ובין 12 ל-35 שעות לימוד מעשיות. הגדרת "שעת לימוד" אינה זהה בכל המדינות

2.2 היקף שעות הלימודים הנדרש

רק חלק מהמדינות מסרו מידע על מספר שעות הלימוד הנדרש, ובכמה מהן אין דרישת שעות מינימום כלל. היכן שיש דרישה כזו, מספר השעות הנדרש ללימודי לשם גישה לבחינת התיאוריה נע בין 16 שעות (בסלובניה ופורטוגל) ל-40 (ליטא). בנוגע לשיעורים מעשיים, מספר השעות הנדרש נע בין 12 (גרמניה) ל-35 (קראטיה). יש להדגיש שמדובר במספר המינימלי של שעות נדרשות, ובחלק מהמדינות המספר המקובל גבוה ממנו (מהולנד, למשל, נמסר שאין חובה של

²⁹ Oesterreich.gv.at, [L17 – Supervised on-Road Training](#), accessed: June 27th 2023.

³⁰ Oesterreich.gv.at, [L17 – Applying for a Driving Test](#), accessed: June 27th 2023.

³¹ לדוגמת תיעוד, ראו: [log book](#) (בגרמנית)

³² Oesterreich.gv.at, [L17 – General Information](#), accessed: June 27th 2023.

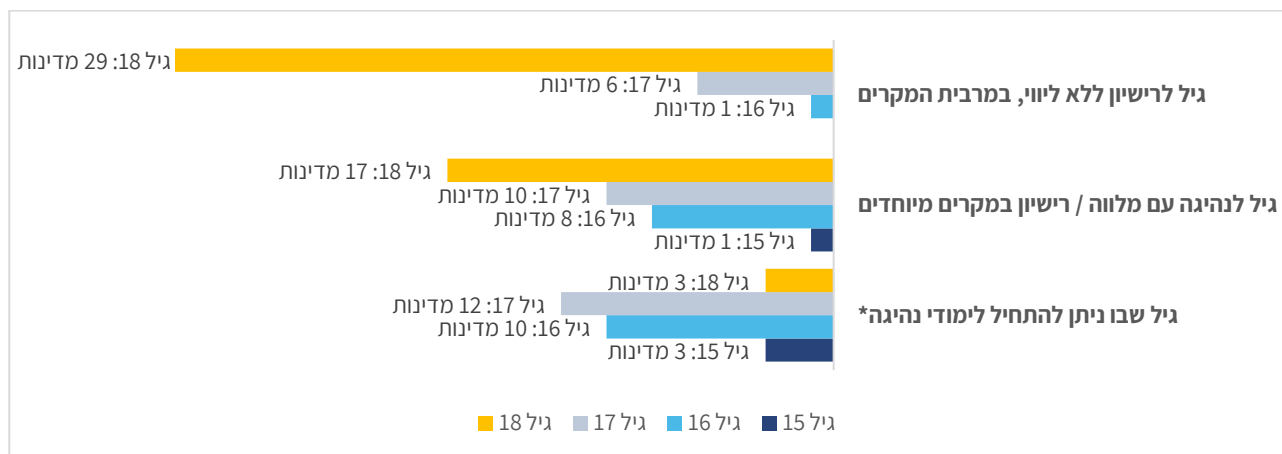
מספר שעות לימודים מעשיים, אך הדבר נתון לשיקול דעת המורה, ומספר השעות הממוצע הוא 43.2). כאמור, יש גם דרישות המבוססות על גיל – במדינת פנסילבניה, למשל, תלמיד נהיגה קטין (מתחת לגיל 18) יידרש ל-65 שעות נהיגה עם מדריך לא מקצועי, דרישה שאינה קיימת בנוגע לתלמידים בגירים. **יש להבהיר שההגדרות של "שעה" ו"שיעור" אינן זהות בכל מדינה; "שעת לימוד" יכולה לנוע בין 40 דקות לשעה, ושיעור יכול להימשך פחות משעה או אף יותר ממנה.**

בישראל, כאמור, אין דרישת שיעורים תיאורטיים אך יש חובה של לפחות 28 שעות לימודים מעשיים, וכל שעת לימוד נמשכת לפחות 40 דקות.

2.3 דרישות הגיל ללימודי נהיגה ולרישיון נהיגה

היבט נוסף שבו נמצאו הבדלים בין המדינות הוא הגיל שבו ניתן להתחיל בלימודי נהיגה והגיל שבו ניתן לקבל רישיון נהיגה. בכל המדינות שנסקרות במסמך זה יש מגבלת גיל למתן רישיון. בחלק מהמדינות פורטה גם מגבלה על הגיל שבו ניתן להתחיל ללמוד, הגיל שבו ניתן להתקדם בין השלבים בלימודי הנהיגה ועוד. במרבית המדינות טווח הגילים – הן ללימודי נהיגה והן להוצאת רישיון – הוא 16–18, ובשתי מדינות (בריטניה וצרפת) יש נסיבות או מסלולים מיוחדים המאפשרים להתחיל לימודי נהיגה בגיל 15.³³ להלן מוצגים מספרי המדינות שבהן ניתן להתחיל לימודי נהיגה, לקבל רישיון עם מלווה ורישיון בלי מלווה, בחלוקה לפי גיל המינימום הנדרש.

תרשים 2 : חלוקת המדינות שנסקרו לפי הגיל שבו ניתן להתחיל לימודי נהיגה, לקבל רישיון לנהיגה עם מלווה, ולקבל רישיון נהיגה רגיל³⁴

* הנתון על הגיל שבו אפשר להתחיל בלימודי נהיגה מייצג תמונה חלקית ולא נכלל בתשובותיהן של כלל המדינות.

³³ בבריטניה הגיל המקובל לתחילת לימודי נהיגה הוא 17. עם זאת, ניתן להירשם לרישיון למידה (Provisional Licence) בגיל 15 ותשעה חודשים ולהתחיל ללמוד רק בגיל 16, אם תלמיד הנהיגה זכאי לקצבת נכות מוגברת (Enhanced Rate Personal Independence Payment). בצרפת ניתן להירשם ללימודי נהיגה בגיל 15 (בהסכמת האפוטרופוס החוקי) ולהתנסות לאחר מכן בנהיגה עם מלווה, אך מבחן הנהיגה המעשי יהיה בגיל 17. ראו: Gov.uk, Service-Public.fr, Driving Lessons and Learning to Drive.
³⁴ Accompanied Driving: Which Formula to Choose?, כניסה (לשני הפריטים): 14 ביוני 2023.

³⁴ יודגש שבתרשים מוצג הגיל הנמוך ביותר שבו ניתן לקבל רישיון, וסביר שהיו נהגים שיקבלו רישיון בגיל מבוגר יותר. ראו: ECPRD Request 5407: Driving License Procedure.

**הגיל המקובל
במדינות שנסקרו
לקבלת רישיון נהיגה,
הן רישיון לנהיגה עם
מלווה והן רישיון
לנהיגה בלא מלווה,
הוא 18**

מהתרשים עולה כי יש מדינות שבהן ניתן להתחיל ללמוד נהיגה בגיל 16 או 17, אך קבלת רישיון נהיגה אפשרית בדרך כלל מגיל 18, וחלק מהמדינות מאפשרות קבלת רישיון נהיגה חלקי (עם מלווה) בגיל צעיר יותר. רישיון נהיגה ללא מלווה ניתן במרבית המדינות מגיל 18, וכמה מדינות מאפשרות זאת כבר בגיל 17. יש להדגיש כי גם לאחר קבלת הרישיון ללא מלווה יכולות להיות מוטלות על הנהג מגבלות דומות לאלו של "נהג חדש". כמו כן, בחלק מהמדינות הדרישות מקטינים בלימודי הנהיגה הן שונות (ומחמירות) מהדרישות החלות על בגירים; למשל, במדינת מסצ'וסטס בארה"ב מי שמעוניין ברישיון נהיגה וגילו פחות מ-18 שנים יחויב בלימודי תיאוריה ובהתנסות מעשית עם מלווה, אך מי שגילו מעל 18 יכול לגשת למבחן בלי כל דרישת לימודים.³⁵

בישראל, כאמור, אפשר להתחיל לימודי נהיגה בגיל 15.5, ואפשר לגשת לבחינה מעשית בגיל 16 ותשעה חודשים, כלומר ניתן לסיים את התקופה שבה נדרש מלווה בגיל 17 ושלושה חודשים.

2.4 מגבלות על נהגים חדשים

**במדינות רבות יש
שלב מקביל לשלב
"נהג חדש" כפי
שהוא מוגדר
בישראל, ובו חלות על
נהג חדש מגבלות
מסוימות. בחלק
מהמדינות המגבלות
הללו תלויות בגיל,
ובמדינות אחרות הן
תלויות בזמן שעבר
מקבלת הרישיון**

כפי שצוין קודם, חלוקת לימודי הנהיגה לשלבים אינה זהה בכל המדינות. עם זאת, במדינות רבות יש שלב מקביל לשלב "נהג חדש" בישראל, ובו חלות על נהג חדש מגבלות מסוימות. בחלק מהמדינות (כמו יוון, קרואטיה ומדינות ארה"ב) המגבלות הן עד הגעת הנהג לגיל מסוים, ובמדינות אחרות המגבלות תלויות בזמן שחלף מקבלת הרישיון (למשל אוסטרליה, גרמניה, ספרד ושווייץ).

בשל הגיוון הרב, להלן מוצג רק מידע חלקי על סוגי המגבלות הנפוצים:

- ענישה מוחמרת ו/או הארכת תקופת המגבלות אם נעשו עבירות תנועה (בולגריה, גרמניה, דנמרק);
- רף מחמיר מהמקובל של אלכוהול בדם (ספרד);
- הגבלת נהיגה בשעות לילה (אונטריו, צפון מקדוניה);
- מגבלת מהירות מחמירה מהרגיל (פולין);
- דרישה של הכשרות נוספות (אוסטרליה, סלובקיה, שווייץ).

יש לציין שבשל ההבדלים בשלבי לימודי הנהיגה בין המדינות, בחלק מהמדינות מדובר במגבלות החלות על תלמידי נהיגה במהלך הלימודים עם מלווה/מדריך לא מקצועי.

בישראל, כאמור, נהג חדש עד גיל 24 נדרש לנהוג עם מלווה בששת החודשים הראשונים, ובשנתיים הראשונות נהג חדש נדרש להצמיד שלט "נהג חדש" לשמשה האחורית. יש עבירות חמורות שאם יורשע בהן נהג חדש תוטל עליו חובת בחינות ו/או בדיקה רפואית ותוארך תקופת הנהג החדש. כמו כן, עד גיל 21 נאסר על נהג חדש להסיע ברכב יותר משני נוסעים ללא מלווה (גם לאחר תקופת הליווי).

³⁵ Massachusetts Registry of Motor Vehicles, [Junior Operator License \(JOL\) Requirements](https://www.mass.gov/info-details/jol-requirements), accessed: June 19th 2023.

ברוב המדינות
שנסקרו אין פיקוח
ממשלתי על מחיר
לימודי הנהיגה

2.5 פיקוח על מחיר שיעורי נהיגה

על פי התשובות שנמסרו מהמדינות שנסקרו במסמך ומידע נוסף שנאסף, ב-33 מ-36 המדינות שנסקרו במסמך לא היה פיקוח על מחירי הקורסים לנהיגה. המדינות שבהן קיימת רגולציה בתחום זה הן אלבניה, שבה התמחור נקבע בהסכמה בין בתי הספר לנהיגה לבין הממשלה; טורקיה, שבה מחירי השיעורים הם בפיקוח של מושלי המחוזות, וקוויבק שבקנדה, שבה ממשלת המחוז קבעה מחיר מרבי לקורס. עם המדינות שמסרו מידע על מחירי השיעורים ניתן למנות את אוסטרליה, שבה המחיר לשיעור שעתי נע בין 60 ל-70 אירו, ומחיר ההכשרה כולה נע בין 1,200 ל-1,800 אירו.

רוב המדינות לא השיבו על השאלה באשר למחיר המבחנים בתחומן, אך הוזכר פעמים רבות שהמחירים הללו קבועים ברגולציה. בלגיה, למשל, מחיר השתתפות במבחן תיאוריה הוא 18 אירו, ומחיר המבחן המעשי הוא 47 אירו.

בישראל אין פיקוח על מחירי שיעורי הנהיגה, אך מחירי המבחנים, התיאורטי והמעשי, מפוקחים.³⁶ לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, המחיר הממוצע של שיעור נהיגה נמצא בטווח שבין 150 ל-180 ש"ח לשעה. אף שמספר שעות הלימוד הנדרש הוא 28, לפי נתוני משרד התחבורה מספר השיעורים הממוצע של תלמיד נהיגה עומד על 40, ומכאן שמחיר השיעורים הכולל מתחיל ב-4,200 ש"ח (28 שיעורים במחיר של 150 ש"ח) ועומד על בין 6,000 ל-7,200 ש"ח בממוצע (40 שיעורים במחיר של 180-150 ש"ח).³⁷

יש לציין כי השוואת מחירי השיעורים ולימודי הנהיגה בכלל בין המדינות היא מורכבת, היות שנוסף על המשתנים הרגילים להשוואה בין מדינות (למשל כוח קנייה והכללת מיסים שונים במחיר לצרכן) יש צורך להביא בחשבון משתנים נוספים המשפיעים על מחיר הלימודים, כגון מספר שעות הלימוד או מספר השיעורים המינימלי (ואורך השיעור) או המסגרות שבהן מתקיימים הלימודים (המעשיים והתיאורטיים), תשלומים נפרדים אפשריים על השימוש ברכב (בדומה למבחן המעשי בישראל, הכרוך בתשלום נפרד על השימוש ברכב שבו נערכת הבחינה), שאלות הנוגעות לעלות הביטוח וההתאמות הנדרשות לרכב (למשל האם יש דרישות ביטוח מיוחדות לרכב שבו נוהג תלמיד בליווי מדריך לא מקצועי?), הכשרות לאחר קבלת הרישיון, והמחיר של הכשרות בתכנים נוספים או של מבחנים חוזרים, כפי שיפורט להלן.

2.6 תכנים נוספים במסגרת הלימודים

בתשובותיהן של כמה מהמדינות שהשיבו על פנייתנו צוין כי לימודי הנהיגה כוללים תחומים שמעבר לנהיגה גרידא. בסקירה שטחית נמצא כי ב-19 מ-36 מדינות לימודי הנהיגה כוללים גם שיעורים בעזרה ראשונה (ברובן מדובר בתעודת הכשרה נפרדת, הנדרשת לצורך גישה

³⁶ משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, רישיון נהיגה בישראל: אגרות רישיונות נהיגה, כניסה: 25 ביוני 2023.

³⁷ רינת בניטה, נתונים על לימודי נהיגה בישראל: עדכון, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 16 במרץ 2023.

בחלק מהמדינות
לימודי נהיגה כוללים
תכנים נוספים, כגון
לימודי עזרה ראשונה,
נהיגה חסכונית בדלק
וקיימות. הכשרות
אלה עשויות להשפיע
על משך הלימודים
ומחירם

לבחינות). בשמונה מדינות נכללים נושאים סביבתיים בלימודי התיאוריה, כגון נהיגה חסכונית בדלק ומודעת לסביבה, מניעת זיהום והגנת הסביבה וקיימות. יש לציין שהכשרות אלה יכולות להיכלל בשעות הלימוד שהוזכרו לעיל, או להתווסף עליהן ובכך לשנות הלכה למעשה את מספר שעות הלימוד הנדרש ואת מחיר הלימודים.

בישראל תוכני לימודי הנהיגה אינם כוללים שיעורים מיוחדים בנושאים שצוינו לעיל, והנושאים במבחן התיאוריה הם רק בטיחות, הכרת הרכב, חוקי התנועה ותמרורים.³⁸

2.7 מגבלות ותנאים לבחינה חוזרת

בחלק מהמדינות יש מגבלות על בחינה חוזרת לאחר כישלון בבחינת תיאוריה או במבחן המעשי:

- ראשית, מקובלת מגבלה על התדירות – לא ניתן להיבחן שוב ושוב בתוך פרק זמן נתון, אלא יש להמתין בין הבחינות, וזמן ההמתנה המקובל הוא שבוע (למשל ביוון וליטא). בחלק מהמדינות הזמן ארוך יותר (למשל בקוויבק זמן ההמתנה הוא 28 יום). בבריטניה אין מגבלת תדירות רשמית, אך לפי תגובת הפרלמנט הבריטי, יש להירשם לבחינה שבועות מראש, ומכאן שלמעשה ישנה מגבלת תדירות;
- ככלל, ברוב המדינות התלמיד מחויב בתשלום נוסף על הבחינה עצמה. בדרך כלל התשלום הוא לבחינה אחת, אך בספרד למשל הרישום למבחן המעשי מאפשר לגשת אליו פעמיים;
- לאחר כמה כישלונות, אפשר לחייב את התלמיד לחזור על קורסים; בקרואטיה, מי שנכשל בתיאוריה חמש פעמים או לא עובר את הבחינה במהלך שנה מסיום הלימודים יידרש להשתתף בשיעורים מההתחלה, ומי שנכשל בבחינה המעשית נדרש להשתתף ב-12 שיעורים מעשיים נוספים;
- ניתן לחייב את התלמיד להגיש אישורים מסוימים או לעבור עוד בדיקות; בשווייץ, לאחר שלושה כישלונות במבחן המעשי יש לעבור מבחן פסיכוטכני לפני שניגשים אליו שוב, ובאוסטריה לאחר ארבעה כישלונות במבחן המעשי התלמיד מחויב בבדיקה רפואית, ואם יעלה בה חשש מבעיות אינטליגנציה או זיכרון, יהיה עליו לעבור הערכה פסיכולוגית לפני שיוכל לגשת שוב.

בישראל, כל מבחן כרוך בתשלום אגרה, ומבחן מעשי כרוך גם בתשלום עבור שימוש בכלי הרכב של מורה הנהיגה בזמן המבחן. אם התלמיד נכשל במבחן העיוני, יוכל להיבחן שוב כבר למחרת היום (אך יש צורך בתשלום והרשמה מחדש). אם התלמיד נכשל במבחן המעשי, יוכל לגשת למבחן חוזר רק באישור ממורה הנהיגה, ומועד המבחן יהיה בתוך שבועה עד 14 ימים מהיום שבו הגיש המורה את הבקשה למבחן.³⁹

³⁸ משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, מאגר השאלות והתשובות הרשמי למבחן נהיגה עיוני ממוחשב, כניסה: 25 ביוני 2023.

³⁹ כל זכות, מבחן נהיגה עיוני (תיאוריה); מבחן נהיגה מעשי (טסט) לרכב פרטי, כניסה (לשני הפריטים): 25 ביוני 2023.

בחלק מהמדינות
מקובלות מגבלות על
תלמיד שנכשל
בבחינת תיאוריה או
במבחן המעשי, כמו
חובת תשלום אגרה
נוספת, הגבלת
תדירות הגישה
לבחינות, וחייב
בהכשרות נוספות

3. נספח: פירוט נתונים⁴⁰

טבלה 1: גיל המינימום הנדרש ללימודי נהיגה ולהוצאת רישיון במדינות הנסקרות

מדינה	הגיל המינימלי ללימוד נהיגה	הגיל המינימלי לרישיון נהיגה ללא ליווי	הגיל המינימלי לנהיגה בליווי / לרישיון במקרים מיוחדים	הערות
ישראל	15.5	17	16	ניתן לגשת למבחן המעשי בגיל 16 ותשעה חודשים. לאחר הצלחה במבחן, נהג צעיר מגיל 24 יידרש לנהוג עם מלווה במשך שלושה חודשים.
אוסטריה	15.5	18	17	הגיל המינימלי לרישיון במרבית המקרים הוא 18, אך ניתן להתחיל ללמוד בגיל 15 וחצי, לקראת רישיון בגיל 17, במסגרת תוכנית מיוחדת שמוכרת רק במדינות מסוימות.
אלבניה	-	18	18	
אסטוניה	16	18	16	הגיל המינימלי לרישיון במרבית המקרים הוא 18; אך ניתן להתחיל ללמוד בגיל 15.5, ובין גיל 16 ל-17 ניתן להחזיק ברישיון מוגבל, עם מלווה בעל ותק של לפחות שנתיים.
ארה"ב - מסצ'וסטס	15	16	16	
ארה"ב - פנסילבניה	16	17	16	
ארמניה	-	18	18	
בולגריה	17	18	18	ניתן ללמוד מגיל 17 ותשעה חודשים, או מגיל 17 בבתי ספר מיוחדים.
בלגיה	17	18	18	
בריטניה	16	17	16	מי שסובל ממגבלות בניידות ברמה גבוהה זכאי בחלק מהמקרים להוציא רישיון זמני (provisional) לרכב מגיל 16.
גיאורגיה	18	18	18	
גרמניה	17	18	17	לפחות 17, ועד גיל 18 נדרש מלווה
דנמרק	17	18	17	לפחות 17, ועד גיל 18 נדרש מלווה בעל ותק של לפחות עשר שנים
הולנד	17	18	17	
הונגריה	17	18	17	מתחילים ללמוד מגיל 16.5; אפשר לגשת לבחינה תיאורטית מגיל 16 ותשעה חודשים, ולבחינה מעשית - מגיל 17.
טורקיה	17	18	18	
יוון	17	18	17	
לוקסמבורג	17	17	17	גיל 17.5 לרישיון ללא ליווי ו-17 לנהיגה עם מלווה
לטביה	16	18	16	
ליטא	16	17	17	
מולדובה	16	18	18	
מונטנגרו	17	18	18	ניתן לגשת למבחן תיאוריה מגיל 17 וחצי.
סלובניה	-	18	18	
סלובקיה	17	17	17	
ספרד	-	18	18	
פולין	18	18	18	
פורטוגל	-	18	18	
פינלנד	16	18	16	

⁴⁰ המידע המובא להלן מבוסס על התשובות שנמסרו למרכז המחקר והמידע של הכנסת. ראו: ECPRD Request 5407: Driving License Procedure, ומידע נוסף המוצג במסמך זה. המידע על ישראל מובא מהמקורות המפורטים לאורך מסמך זה.

מדינה	הגיל המינימלי ללימוד נהיגה	הגיל המינימלי לרישיון נהיגה ללא ליווי	הגיל המינימלי לנהיגה בליווי / לרישיון במקרים מיוחדים	הערות
צ'כיה	18	18	18	יש הצעת חוק להוריד את הגיל ל-17, ולחייב בליווי נהגים עד גיל 18.
צפון מקדוניה	-	18	18	
צרפת	15	18	15	ככלל ניתן להתחיל ללמוד בגיל 16; יש מסלול שבו אפשר להתחיל ללמוד בגיל 15, בליווי נהג מלווה בעל רישיון למכונית וותק של לפחות חמש שנים ושהרישיון שלו לא הושעה או בוטל.
קנדה - אונטריו	16	18	16	
קנדה - קוויבק	16	18	16	
קפריסין	17	18	18	אפשר לגשת למבחן בגיל 18; בגיל 17.5 אפשר לבקש רישיון נהג לומד, כלומר לגשת לתיאוריה.
קרואטיה	-	18	18	
רומניה	-	18	18	
שווייץ	16	17	17	ניתן להגיש בקשה לרישיון לומד חודש לפני גיל 17.

טבלה 2 : מסגרת הוראת הנהיגה במדינות הנסקרות, והדרישות המיוחדות ממורה שאינו מקצועי

מדינה	חובת מורה לתיאוריה	חובת מורה ללימודים מעשיים	דרישות מיוחדות ממורה לא מקצועי
ישראל	אין חובת שיעורים	מורה	אין דרישת שיעורים תיאורטיים ויש חובה של לפחות 28 שעות לימודים מעשיים.
אוסטריה	מורה	מורה; ניתן לתרגל עם מלווה	לימודים של 20 יחידות בסיס ועוד 12 יחידות לרישיון מדרגה 8; שיעורים באורך 50 דקות. בחלק המעשי נדרשות 18 יחידות בבית ספר לנהיגה, ולאחר שש יחידות התנסות מעשית בבית הספר אפשר לתרגל עם מלווה.
אלבניה	מורה	מורה	לפחות 36 שעות לימודים תיאורטיים, בפרסיה ל-15 ימים לפחות. ניתן לגשת לבחינת תיאוריה חמש פעמים במהלך חצי השנה לאחר לימודי התיאוריה. הצלחה במבחן מאפשרת רישיון לומד למשך שנה.
אסטוניה	מורה	מורה	מספר השיעורים המקובל בבתי ספר לנהיגה בטאלין, בירת אסטוניה, הוא 28 שעות תיאוריה ו-30 שיעורי נהיגה.
ארה"ב – מסצ'וסטס	מורה	מדריך לא מקצועי לא רשום או מורה	בין גיל 16.5 ל-18 תלמיד נהיגה מחויב בשישה חודשים של נהיגה עם מלווה ובהשלמת לימודי נהיגה תיאורטיים ומעשיים. שיעורים תיאורטיים משולבים בדרך כלל בלימודים בתיכון. מגיל 18 אין מגבלה כזו.
ארה"ב – פנסילבניה	אין חובת שיעורים	מדריך לא מקצועי לא רשום או מורה	בין גיל 16.5 ל-18 תלמיד נהיגה נדרש ל-65 שעות של נהיגה עם מלווה; מגיל 18 אין חובה כזו.
ארמניה	מורה	מורה	אין פירוט של מספר השעות. לפי התשובה, אין כל מגבלה.
בולגריה	מורה	מורה	אין מידע על שעות נדרשות; אחרי 18 שעות של לימודים מעשיים, אפשר לגשת לבחינת אמצע מעשית בתוך מוסד הלימודים, בהתאם לשיקול דעת אנשי המוסד. לאחר שכל דרישות המוסד

מדינה	חובת מורה לתיאוריה	חובת מורה ללימודים מעשיים	חובות לפני גישה למבחן תיאוריה ולמבחן מעשי	דרישות מיוחדות ממורה לא מקצועי
			מולאו, התלמידים מופנים לבחינה תיאורטית ובחינה מעשית; מי שנבחנים לצורך רישיון לרכב עם תמסורת הילוכים אוטומטית נדרשים לגשת רק לבחינה מעשית.	
בלגיה	אין חובת שיעורים	מדריך לא מקצועי רשום או מורה	אין חובת שיעורים לפני בחינת תיאוריה. לאחר בחינת תיאוריה ניתן לקבל רישיון נהג לומד, וצריך לתרגל נהיגה במשך לפחות שלושה חודשים לפני בחינה מעשית. לאחר גיל 18, נהג לומד יכול להשלים 20 שעות שיעורי נהיגה בבית ספר לנהיגה, ובאישור בית הספר לקבל רישיון נהג לומד ללא מלווה שתקף ל-18 חודשים. עד גיל 18 יש צורך במלווה שמחזיק ברישיון נהיגה מאותו סוג במשך לפחות שמונה שנים, שנרשם במרכז הבחינות ורשאי לעבור קורס הכשרה. לאחר שלושה חודשים כאמור ניתן לגשת לבחינה מעשית.	
בריטניה	אין חובת שיעורים	מדריך לא מקצועי לא רשום או מורה	אין מינימום לתיאוריה; נהיגה בכבישים מהירים אפשרית רק עם מורה מוסמך ורכב שבו מותקנת מערכת נהיגה נוספת למלווה.	לאחר מבחן התיאוריה ניתן ללמוד עם מורה או מלווה. ניתן לתרגל עם חברים או משפחה מעל גיל 21, בעלי ותק רישיון של שלוש שנים ורישיון תקף. תלמיד הלומד עם מלווה נדרש להציב שלט על הרכב, ואסור לו לנסוע בכבישים מהירים.
גיאורגיה	אין חובת שיעורים	במידע על מדינת גיאורגיה לא צוין במפורש אם יש חובת לימודי נהיגה מעשיים ובאיזו מסגרת	ההכשרה התיאורטית נעשית רק בבתי ספר בעלי רישיון מיוחד. ככל הנראה יש אפשרות להתכונן עצמאית למבחן התיאורטי. אין פירוט על המבחן המעשי מעבר לחובת תיאוריה.	
גרמניה	מורה	מורה	לימודי תיאוריה: 12 שיעורים כפולים ושני שיעורים ייעודיים למכונית; לימודים מעשיים: 12 שיעורים, מהם חמישה בדרכים מחוזיות ופדרליות, ארבעה בדרכים מהירות ושלושה בשעות ערב או לילה.	
דנמרק	מורה	מורה	סך הכול: לפחות 29 שיעורי תיאוריה ו-24 שיעורי ניסיון מעשי	
הולנד	מורה	מורה	התלמיד נדרש לעבור מבחן תיאוריה בשנה וחצי שלפני הבחינה המעשית. אין חובה של מספר שעות מסוים, והדבר נתון לשיקול דעתו של המורה; בממוצע – 43.2 שעות.	
הונגריה	מורה	מורה	לפחות 28 שעות לימודי תיאוריה ואז מבחן תיאוריה; לאחר מכן לפחות 29 שיעורים מעשיים שכוללים נהיגה של לפחות 580 ק"מ	
טורקיה	מורה	מורה	לא ניתן פירוט	
יוון	מורה	מורה	לפחות 21 שעות תיאוריה ו-25 שעות התנסות מעשית. לא ברור מהתשובה אם המבחן התיאורטי הוא תנאי להתחלת שיעורים מעשיים.	
לוקסמבורג	אין חובת שיעורים	מדריך לא מקצועי רשום או מורה	לפחות 16 שיעורים מעשיים; כל כישלון במבחן מחייב עוד לפחות שמונה שעות.	מועמדים לרישיון יכולים ללמוד עם מלווה אחרי הכשרה מעשית של לפחות 12 שיעורים עם מורה, והשיעורים המעשיים נמשכים בליווי נהג מלווה, שקיבל אישור ממושרד התחבורה. הנהג המלווה נדרש לנהוג שעתים עם התלמיד ומורה מקצועי, לפני שימשיכו בנפרד.
לטביה	מורה	מורה	לפחות 20 שיעורי נהיגה	

הכנסת – מרכז המחקר והמידע

מדינה	חובת מורה לתיאוריה	חובת מורה ללימודים מעשיים	חובות לפני גישה למבחן תיאוריה ולמבחן מעשי	דרישות מיוחדות ממורה לא מקצועי
			בבוקר, מניעת נסיעה בכבישים מסוימים, איסור של כל אלוהול בדם ועוד). לאחר 12 חודשים ניתן לגשת למבחן ראשון, ואחר כך לקבל רישיון G2, שמאפשר נהיגה בפחות מגבלות וללא נהג מלווה. 12 חודשים לאחר מכן ניתן להיבחן בבחינה שנייה ולקבל רישיון מלא.	
קנדה - קוויבק	מורה	מורה; ניתן לתרגל בנוסף עם מלווה	שיעורי תיאוריה של 12 יחידות בנות שעתיים (סך הכול: 24 שעות) ו-15 שעות שיעורים מעשיים עם מדריך לא מקצועי מלווה. יש לציין שהשיעורים המעשיים מפוזרים לאורך הלימודים התיאורטיים: לאחר השלמת ארבע היחידות הראשונות, המתפרסות יחד לכל הפחות על 28 יום, מתחילים השיעורים המעשיים, ובנוסף, התלמיד זכאי לרישיון נהג לומד, ויכול לנהוג בליווי נהג שקיבל רישיון מלא לפני שנתיים לפחות (בכמה מגבלות נוספות). השלמת יתר היחידות אורכת לכל הפחות 140 ימים (סך הכול: לפחות 168 ימים). לאחר שהתלמיד מחזיק ברישיון נהג לומד עשרה חודשים לפחות, הוא רשאי להיבחן לתיאוריה, ולאחר 12 חודשים הוא רשאי להיבחן במבחן המעשי - מבחן הרישוי הסופי.	
קפריסין	אין חובת שיעורים	מדריך לא מקצועי לא רשום או מורה	אין חובת לימודים תיאורטיים ואין חובה של מספר מסוים של שיעורים.	בזמן הלימודים התלמיד מחזיק ברישיון למידה, המחייב נהיגה בליווי של מלווה שגילו מעל 30 המחזיק ברישיון נהיגה במשך יותר מחמש שנים, ואסור להם להסיע נוסעים נוספים עימם. יש לקבוע על הרכב שלט של תלמיד נהיגה.
קואטיה	מורה	מורה	לימודי תיאוריה של 30 שעות הם תנאי מקדים למבחן, ואחריו נדרשים לפחות 35 שיעורים של נהיגה מעשית לפני המבחן המעשי.	
רומניה	מורה	מורה	אישור בית ספר לנהיגה על השלמת דרישות תיאוריה ולימודים מעשיים; לא מפורט מספר השעות.	
שווייץ	מורה	מדריך לא מקצועי לא רשום או מורה	לפני מבחן תיאוריה, יש דרישה לשיעור תיאוריה על ידי מורה נהיגה, ללא פירוט מספר שעות. לאחר מבחן התיאוריה מקבלים רישיון נהג לומד, התקף לשנתיים, ומאפשר נהיגה עם מלווה או מדריך לא מקצועי. אם הנהג הלומד צעיר מגיל 20, הוא נדרש לפחות לשנה של ניסיון כנהג לומד לפני שייגש למבחן מעשי.	לפחות גיל 23 וותק של לפחות שלוש שנים כנהג, והחזקה ברישיון קבוע (לא נהג חדש או לומד).

טבלה 3 : מידע נוסף על לימודי נהיגה במדינות הנסקרות

מדינה	לימודים מיוחדים	תמחור שיעורים (במטבע מקומי) ⁴¹	סנקציות למי שנכשל	מגבלות על נהגים חדשים
ישראל	ללא	אין רגולציה, המחיר הממוצע לשיעור נע בין 150 ו-180 ₪.	תשלום נוסף על המבחנים. אם התלמיד נכשל במבחן המעשי, הגישה הבאה שלו למבחן תלויה באישור ממורה הנהיגה, ומועד המבחן יהיה	נהג חדש נדרש להצמיד שלט "נהג חדש" לשמשה האחורית; יש עבירות חמורות שהרשעה בהן תוביל לחובת בחינות ו/או בדיקה רפואית ולהארכת תקופת הנהג החדש; עד גיל 21 נאסר עליו להסיע ברכב יותר משני

⁴¹ יודגש כי המידע המובא כאן על מחיר לימודי הנהיגה מבוסס על דיווחי המדינות, וכי בחלק מהמקרים נמסר מידע על מחיר שיעור, בחלקם נמסר מידע על מחיר כלל מסלול הלימודים, ובחלקם לא נמסר מידע כלל.

מדינה	לימודים מיוחדים	תמחור שיעורים (במטבע מקומי) ⁴¹	סנקציות למי שנכשל	מגבלות על נהגים חדשים
			בתוך שבעה עד 14 ימים מהגשת הבקשה על ידי המורה.	נוסעים ללא מלווה. מתחת לגיל 24, נהג חדש ייחשב "נהג חדש צעיר" במשך שישה חודשים, ובמהלכם יידרש לנסוע עם מלווה בשעות מסוימות.
אוסטריה	עזרה ראשונה	אין רגולציה. המחיר לשיעור נע בין 60 ל-70 אירו, ומחירה של כל ההכשרה הוא בין 1,200 ו-1,800.	תשלום נוסף על המבחנים, וזמן המתנה בין המבחנים. אם תלמיד נכשל במבחן המעשי ארבע פעמים ובדיקה רפואית מעלה חשש לבעיות אינטליגנציה או זיכרון, התלמיד יידרש להערכה פסיכולוגית-תחבורתית.	"נהג חדש" למשך שלוש שנים; עליו לעבור שלוש הכשרות נוספות בשנה הראשונה לאחר קבלת הרישיון. אם ההכשרה הנוספת לא מושלמת, תקופת הנהג החדש מוארכת בשנה, ואם לא תושלם בפעם השנייה, הרישיון יושעה עד להשלמת ההכשרה.
אלבניה	מניעת זיהום	התמחור נעשה בהסכמה בין בתי הספר לנהיגה והממשלה.	ניתן לגשת לתיאוריה עד חמש פעמים בחצי השנה שלאחר הלימודים. אם התלמיד נכשל בכל הבחינות, עליו להירשם שוב ללימודים. לא ברור מה קורה אם נכשלים במבחן המעשי.	
אסטוניה	עזרה ראשונה אופציונלי	אין רגולציה. המחיר להכשרה הוא בערך 819 אירו, מהם 175 על התיאוריה ו-644 על שיעורי הנהיגה.		הרישיון הראשון ניתן למשך שנתיים, ובמהלכן נדרש הנהג החדש להשתתף בהכשרה נוספת. אם לנהג היו עבירות תנועה ב-12 החודשים שקודמים לסוף התקופה המדוברת, הוא נדרש גם לעבור שוב מבחן תיאוריה.
ארה"ב – מסצ'וסטס	לא נמצא מידע	אין רגולציה	לא נמצא מידע	מגבלות עד גיל 18
ארה"ב – פנסילבניה	לא נמצא מידע	אין רגולציה	לא נמצא מידע	מגבלות עד גיל 18
ארמניה	עזרה ראשונה כחלק מהתיאוריה	אין רגולציה; המחיר לשעה הוא בין 4,000 ל-5,000 דראם ארמני (שווה ערך ל-10-12 אירו).	רק תשלום נוסף על בחינות	אין
בולגריה	הגנה על הסביבה וקיימות	אין מידע	אין מידע	במשך השנתיים שלאחר קבלת הרישיון, נהג חדש רשאי לצבור עד שני שלישים ממספר הנקודות על עבירות שנהג רגיל רשאי לצבור. מי שאיבד את הזכות לנהוג או מי שמתעורר לגביו חשש במהלך הלימודים, נדרש להערכה פסיכולוגית לפני תחילת לימודים.
בלגיה	ללא	אין מידע	מי שנכשל בבחינת התיאוריה פעמיים יחויב בשנתיים של לימודי תיאוריה בבית ספר מוסמך.	אין מידע
בריטניה		אין רגולציה	רק תשלום נוסף על הבחינות. לא נקבעה מגבלת זמנים על גישה למבחן, אך למעשה יש להירשם למבחן שבועות אם לא חודשים מראש.	ככלל אין; נהגים חדשים יכולים לתלות שלט או להשתתף בהכשרה נוספת, אבל אינם נדרשים לעשות זאת.
גיאורגיה	ללא	אין רגולציה; המחיר לשיעור הוא בין 100 ל-200 לארי גיאורגי (שווה ערך ל-35-70 אירו).	תשלום נוסף על חלק מהמבחנים; גובה התשלום משתנה על פי מאפיינים לוגיסטיים (אם הבחינה נקבעה מראש, אם היא נערכת בחלל סגור או פתוח).	אין מגבלות; מי שרישיונו נשלל לשנה נדרש לעבור מבחן תיאוריה שוב.
גרמניה	עזרה ראשונה והגנה על הסביבה וקיימות	אין רגולציה, למעט דרישת שקיפות מלאה. לפי סקירה ראשונית מטעם הפרלמנט הגרמני, מחיר שיעור רגיל נע בין 55 ל-75 אירו, ומחיר שיעור מיוחד – בין 65 ל-95 אירו.		שנתיים כנהג חדש, בלי קשר לגיל הנהג. במהלך התקופה הזו עונשים על עבירות תנועה הם, ככלל, מחמירים יותר ויכולים להוביל להארכת התקופה שבה הנהג נחשב "נהג חדש".

מדינה	לימודים מיוחדים	תמחור שיעורים (במטבע מקומי) ⁴¹	סנקציות למי שנכשל	מגבלות על נהגים חדשים
דנמרק	עזרה ראשונה	אין רגולציה	הבחינה התיאורטית בתוקף ל-18 חודשים. כישלון בבחינות מחייב רק תשלום אגרת בחינה נוספת.	אם הנהג עובר עבירה חמורה בשלוש השנים הראשונות לרישיון, רישיונו מושעה (driving ban) והוא נדרש להכשרה מיוחדת ולאחר מכן עליו לעבור מבחן תיאוריה ומבחן מעשי מחדש, כמו נהגים אחרים שהרישיון שלהם נשלל.
הולנד	עזרה ראשונה	אין רגולציה, ממוצע של 47.17 אירו לשעה	אם תלמיד נכשל ארבע פעמים בתוך חמש שנים הוא יידרש לעבור מבחן מיוחד וארוך יותר. אם ייכשל במבחן זה פעמיים, רשות הרישוי רשאית לדרוש בדיקה מיוחדת של התאמה לנהיגה.	נהג חדש לחמש שנים, עם ניקוד מיוחד. עד גיל 18 נדרש נהג מלווה, שרשום ברישום מיוחד כמלווה של אותו נהג.
הונגריה	עזרה ראשונה	אין רגולציה	אם תלמיד אינו עובר את בחינת התיאוריה בשנתיים שאחרי הלימודים, עליו לחזור על הלימודים. אם התלמיד נכשל בבחינה המעשית חמש פעמים בתוך שנתיים, הוא נדרש לעבור מבחן יכולת (Aptitude).	במשך שנתיים הנהג נחשב "נהג חדש", ולא רשאי לגרור טריילר.
טורקיה	ללא	מחירים נקבעים על ידי מושלי פרובינציות	כל סטודנט בקורס נהיגה זכאי לארבע בחינות. אם הוא נכשל בכולן, עליו להירשם לקורס מחדש.	אין מגבלות
יוון	ללא	אין רגולציה	תשלום על כל מועד. המתנה של שבעה ימים לפני בחינת תיאוריה חוזרת. אם התלמיד נכשל במבחן מעשי, עליו לחזור על מספר שיעורים מעשיים, כפי שנקבע על ידי משרד התחבורה (התשובה לא כללה את המספר העדכני).	מי שקיבל רישיון בגיל 17 נדרש לנסוע עם מלווה בן 25 לפחות ובעל רישיון במשך יותר מחמש שנים, זאת עד גיל 18
לוקסמבורג	ללא	אין רגולציה	אין מגבלות	הנהג נחשב "נהג מתלמד" במשך שנתיים ונדרש לעבור יום הכשרה אחרי שלושה חודשים לפחות, וגם לנהל רישום של עבירות שעשה.
לטביה	עזרה ראשונה	אין רגולציה	אין מגבלות	אין
ליטא	עזרה ראשונה	אין רגולציה. המחיר לקורס נע בין 300 ל-660 אירו	המתנה של שבעה ימים בין בחינות לאחר כישלון	רישיון נהג חדש לשלוש שנים. ניתן להמיר לרישיון רגיל (תקף לעשר שנים) אם בשנתיים הראשונות לא נעשו עבירות שבצידין דרישת הכשרה נוספת. על נהג חדש חלות מגבלות מהירות שונות.
מולדובה	עזרה ראשונה במסגרת לימודי התיאוריה	אין רגולציה	אין מגבלות	אין
מונטנגרו	עזרה ראשונה (מרצה מיוחד), נהיגה חסכונית וסביבתית	אין רגולציה	אם התלמיד נכשל שלוש פעמים במבחן המעשי, הוא מחויב בשיעורים מעשיים נוספים (לפחות חמש שעות).	
סלובניה	עזרה ראשונה, הגנה על הסביבה	אין רגולציה; מחיר ממוצע של שיעור הוא עד 40 אירו.	התיאוריה בתוקף שלוש שנים. ניתן להיבחן במבחן מעשי עד ארבע פעמים, ולאחר מכן צריך לעבור את מבחן התיאוריה שוב.	נהגים מתחת לגיל 21 ייחשבו נהגים חדשים בשנתיים שאחרי קבלת הרישיון. כמו כן, לפחות שישה חודשים לאחר הוצאת הרישיון, עליהם לעבור הכשרה נוספת בנושא בטיחות בדרכים ויחסים ותקשורת בין נהגים.
סלובקיה	עזרה ראשונה	אין רגולציה	אחרי שלושה כישלונות על התלמיד להירשם מחדש בבית הספר (למעט	"נהג חדש" למשך שנתיים, שבמהלכן תהיה ענישה מחמירה בגין שתי עבירות מסוגים

מדינה	לימודים מיוחדים	תמחור שיעורים (במטבע מקומי) ⁴¹	סנקציות למי שנכשל	מגבלות על נהגים חדשים
			להכשרה בנושא עזרה ראשונה, שתקפה לשנתיים).	מסוימים (מעורבות משטרה, ללא מסגרת מקילה יותר). נהג חדש יכול להדביק מדבקה על הרכב או לבקש שיעורים נוספים בבית הספר כדי לקבל עוד ניסיון.
ספרד	מניעת זיהום	אין רגולציה	רישום לבחינה מקנה זכות לגשת אליה פעמיים, אך לאחר שני כישלונות יש להירשם שוב (המחיר הוא 92.2 אירו).	"נהג חדש" למשך שנה; צריך לקבוע שלט על הרכב; בשנתיים הראשונות יש מכסה נמוכה יחסית לצבירת נקודות על עבירות תנועה; איסור מחמיר יותר על אלכוהול בדם
פולין	עזרה ראשונה	אין רגולציה, המחיר להכשרה מלאה נע בין 540 ל-710 אירו.		"נהג חדש" למשך שנתיים. אם במשך שנתיים אלה הנהג עובר שתי עבירות תנועה, התקופה מוארכת בשנתיים נוספות. במהלך שמונת החודשים הראשונים חלות מגבלות מהירות מחמירות, ויש חובת מדבקה על שמשות הרכב, דרישת הכשרה נוספת בבטיחות בדרכים (שלוש שעות) ואיסור על עבודה כנהג.
פורטוגל	הגנה על הסביבה וקיימות	אין רגולציה	לאחר כישלון במבחן יש בחינה מיוחדת. כישלון בשתי בחינות מיוחדות מחייב אימון נוסף ואישור מבית הספר שהתלמיד מוכן למבחן.	"נהג חדש" למשך שלוש שנים; אם הנהג יעבור עבירת תנועה חמורה במהלך תקופה זו – היא תוארך. לא ברור מהן המגבלות.
פינלנד	ללא	אין רגולציה	רק תשלום נוסף על בחינות	אין
צ'כיה	עזרה ראשונה	אין רגולציה, מחיר למלוא ההכשרה בערים הגדולות הוא כ-16,000–20,000 קרונות (שווה ערך ל-670 עד 840 אירו), ובערים קטנות המחיר הוא כ-13,000–16,000 קרונות (545–670 אירו). על פי רוב המחיר כולל אגרת בחינה בסך 700 קרונות (כ-30 אירו).	אפשר לעבור בחינה חוזרת פעמיים, בהפרש של שבוע. בנוסף, התלמיד צריך לחזור על החלק של הקורס שבו נכשל. אם נכשל באותו חלק שוב שלוש פעמים, עליו להתחיל את ההכשרה מההתחלה. מחיר מוזל לבחינות חוזרות.	אין מגבלות, יש הצעת חוק שאם נהג בשנתיים הראשונות יעבור עבירה משמעותית, הוא יידרש לאבחון פסיכולוגי ואימון מיוחד.
צפון מקדוניה	עזרה ראשונה	אין רגולציה	שבעה ימים בין בחינות	"נהג חדש" למשך שנתיים, ובמהלכן נאסר עליו לנהוג ברכבים בעל כוח מנוע מסוים ולנהוג בשעות לילה בלי נהג מלווה.
צרפת	הגנה על הסביבה וקיימות	אין רגולציה, המחיר לשיעור בבתי ספר נע בין 43 ל-50 אירו.		על נהג חדש לנהוג במהירות נמוכה מהמותר (110 במקום 130, 100 במקום 110) ולסמן את הרכב בתג נהג חדש.
קנדה – אונטריו	ללא	אין רגולציה	לנהגים יש חמש שנים להשלים את מלוא ההכשרה, ומי שלא מקבל רישיון מלא תוך חמש שנים נדרש לעבור את ההכשרה מההתחלה.	
קנדה – קוויבק	ללא	תעריף מרבי לקורס נקבע על ידי ממשלת המחוז והוא עומד על 1,024 דולר קנדי בתוספת מס.	מי שנכשל במבחן (עיוני או מעשי) צריך להמתין 28 ימים לפני שייגש בשנית.	לאחר המבחן מתקבל רישיון "על תנאי", התקף לשנתיים, ובמהלכן חלות על הנהג מגבלות נוספות, ובין היתר אסור לו לצבור ארבע נקודות על עבירות תנועה.
קפריסין	ללא	אין רגולציה. המחיר לשיעור נע בין 25 ל-30 אירו.	אם התלמיד נכשל במבחן, עליו להמתין 30 ימים ולשלם שוב על הבחינה הבאה.	
קראטיה	עזרה ראשונה	אין רגולציה	אם התלמיד נכשל במבחן התיאוריה חמש פעמים או אינו עובר את בחינת התיאוריה במהלך שנה מסוים הלימודים, עליו להשתתף בשיעורים מההתחלה. התלמיד משלם על כל בחינה. לאחר כישלון בבחינה מעשית, עליו ללמוד עוד 12 שיעורי נהיגה.	על נהגים מתחת לגיל 24 חלה מגבלת אלכוהול מחמירה מהרגיל – איסור הימצאות אלכוהול בכל שיעור שהוא. בנוסף, אם הם צוברים תשע נקודות בעבירות במשך שנתיים, רישיון הנהיגה שלהם יבוטל (זאת לעומת 12 נקודות אצל נהגים מבוגרים יותר).

מדינה	לימודים מיוחדים	תמחור שיעורים (במטבע מקומי) ⁴¹	סנקציות למי שנכשל	מגבלות על נהגים חדשים
רומניה	עזרה ראשונה, הגנה על הסביבה	אין מידע	לאחר כישלון במבחן המעשי, יש להמתין 15 יום וללמוד עוד שש שעות של שיעורים מעשיים.	
שווייץ	עזרה ראשונה	אין רגולציה	לאחר שני כישלונות בבחינה מעשית, על התלמיד להציג אישור ממורה הנהיגה על כך שסיים את דרישות ההכשרה. לאחר כישלון שלישי עליו לעבור מבחן פסיכוטכני (שיכול להיערך על ידי רופא) לפני שייגש לבחינה נוספת.	"נהג חדש" למשך שלוש שנים; רשאי לנהוג בלא מלווה, ובמהלך השנה הראשונה עליו להשלים עוד יום הכשרה, הניתן על ידי ספקי שירות פרטיים.